

PAUSVERKIEZING IN HET VATICANAAN

HET VATICANAAN

1. St.-Pietersbasiliek
2. Sixtijnse kapel
3. Sacristie
4. Privé-vertrekken paus
5. Domus Sanctae Marthae, gastenverblijf kardinalen tijdens conclaaf
6. Audiëntiezaal
7. Congregatie voor Geloofsleer (H. Officie)
8. Begraafplaats
9. Radio Vaticaan
10. Gouverneurspaleis
11. Spoorwegstation
12. Paleis van justitie
13. St.-Stefanuskerk
14. Zwitsersse Garde
15. Toegang musea
16. Pinacothek
17. Bibliotheek
18. Drukkerij
19. Postkantoor
20. Tv-studio

OVERLIJDEN PAUS

De kamerheer van de paus of camerlengo stelt de dood, naar een Etruskisch gebruik, vast door driemaal op het voorhoofd van de paus te tikken met een zilveren hamertje onder het roepen van zijn doopnaam. Daarna breekt hij de pauselijke zegelring (de vissersring) en het stempel waarmee de loden zegels voor officiële pauselijke documenten worden gemaakt. Hij verzegelt de pauselijke studeerkamer en het slaapvertrek, kondigt 9 dagen van officiële rouw (de novendialia) af, regelt de begrafenis en bereidt het conclaaf voor.

DUUR JONGSTE CONCLAVEN

Pius XII (1939-1958)	Johannes XXIII (1958-1963)	Paulus VI (1963-1978)	Johannes Paulus I (1978)	Johannes Paulus II (1978-heden)
1,5 dag	5 dagen	2 dagen	1 dag	2 dagen

Sint-Pietersbasiliek
In 324 werd onder Constantijn de Grote de eerste basiliek gebouwd boven de plaats waar volgens de traditie Petrus is begraven. In de 15de eeuw is de kerk gesloopt en herbouwd, waarna in de 16de en 17de eeuw delen zijn aangebouwd. In 1626 is de nieuwe basiliek gewijd.

Sixtijnse Kapel
Tussen 1473 en 1481 gebouwd onder paus Sixtus IV door Giovanni del Dolci. In opdracht van paus Julius II heeft Michelangelo rond 1510 het plafond van de kapel geschilderd. De zaal is ruim 20 meter hoog.

PAUSVERKIEZING

- Ten vroegste 15 en ten laatste 20 dagen na het overlijden van een paus komen alle kiesgerechtigde kardinalen bijeen in de Sixtijnse Kapel om een nieuwe paus te kiezen. Tijdens het conclaaf is communicatie met de buitenwereld ten strengste verboden. De geheime stemming gebeurt in stilte. Er wordt alleen gebeden.
- Per dag zijn er vier stemrondes: twee in de ochtend en twee 's middags. Bij elke ronde schrijven de kardinalen de kandidaat van hun keuze op een briefje. Een misiek, afgedekt met een schaal, dient als stembus. Als na 30 stemrondes geen van de kandidaten de vereiste tweederde meerderheid achter zich heeft gekregen, is een absolute meerderheid voldoende.

Na elke ronde worden de briefjes in een kachel verbrand waarbij chemicaliën worden toegevoegd. Vanaf het St. Pietersplein is zwarte of witte rook te zien. In het laatste geval is er een paus gekozen.

De deken van het kardinalencollege vraagt de nieuwe kerkvorst of hij het ambt wil aanvaarden en zo ja, welke naam hij kiest. Vervolgens loopt de deken naar het balkon van het Vaticaan en verkondigt met luide stem: 'Habemus papam' (we hebben een paus). De nieuwe paus geeft de wereld vervolgens zijn apostolische zegen Urbi et Orbi (voor de stad en de wereld).

oppervlakte kerk: 15.166 m²
lengte: 211,5 m
doorsnede koepel: 42 m
hoogte koepel: 132,5 m

Grafiek De Morgen / ANP / Bron: Vaticaan

Van slagen met zilveren hamer tot witte rook

PETER-JAN BOGAERT

Het overlijden van de paus wordt officieel wereldkundig gemaakt door vicaris-kardinaal Ruini van Rome, die de inwoners van zijn eigen bisdom daarmee op de hoogte brengt. Daarna worden de klokken geluid en de vlaggen halfstok gehangen. Aan de poort van het pauselijk paleis worden zware kettingen bevestigd. Het college van kardinalen neemt intussen een 'regering van lopende zaken' waar. Twee geestelijken nemen daarbij een bijzondere taak in. De eerste is de camerlengo, die de pauselijke zegelring en de pauselijke stempel voor de officiële Vaticaanse documenten verbreekt. De slaap- en studeervertrekken van de paus worden verzegeld.

De deken van het college van kardinalen, op dit moment kardinaal Ratzinger, bereidt intussen de opvolging voor. Hij is het die de kardinalen uitnodigt om naar Rome te komen. De staatsleiders krijgen van Ratzinger ook een officieel overlijdensbericht. De rouwperiode van negen dagen, de zogenaamde novendiales of novendiales, start met de overbrenging van het stoffelijk overschot naar de Sint-Pietersbasiliek. De begrafenis is voorzien tussen de vierde en zesde dag na het overlijden.

Het conclaaf dat een nieuwe paus aan-

Bij het overlijden van een paus gelden een aantal strikte regels en Vaticaanse tradities. Het is de camerlengo (de kamerheer van de paus), op dit moment de Spaanse kardinaal Martinez Somalo, die officieel de dood van de paus moet vaststellen. Hij doet dat volgens een Etruskisch gebruik door driemaal op het voorhoofd van de paus te tikken met een zilveren hamertje. Ondertussen roept hij ook driemaal de voornaam van de paus. Komt er geen antwoord, dan is het overlijden officieel.

duid moet tussen de vijftiende en de twintigste dag na het overlijden plaatsvinden. Na het overlijden van Johannes Paulus II zal het dus nog minstens twee weken duren vooraleer we zijn opvolger kennen. Het bestuur van de katholieke wereldkerk wordt in die tussenperiode collectief overgedragen aan het college van kardinalen, dat enkel de lopende zaken kan behartigen.

Het spreekt voor zich dat de trouwe medewerkers van de paus de facto de macht in handen blijven houden. Dat zijn naast kardinaal Ratzinger, hoofd van de congregatie voor de geloofsleer, ook kardinaal Angelo Sodano, de staatssecretaris die de functies van eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken combineert, en Stanislaw Dziwisz, de persoonlijke raadgever en jeugdvriend van de paus. Ook kardinaal Battista Re van de

congregatie van de bisschoppen geldt als een invloedrijk figuur. Zij bereiden het geheime conclaaf voor. Met de sleutel op de deur dus. Het woord 'conclaaf' komt overigens van 'clavis', wat sleutel betekent.

Heilige Geest

Vroeger was de officiële stelregel dat niet de kardinalen in het conclaaf bewust zelf de nieuwe paus aanduidden, maar zich lieten leiden door de inspiratie van de Heilige Geest. De kiesgerechtigde kardinalen komen voor het conclaaf samen in de Sixtijnse kapel in het Vaticaan. Dat zijn de kardinalen die de leeftijd van tachtig jaar niet hebben bereikt op de dag voor het overlijden van de paus. Op dit moment zijn dat er 117.

Voor ze binnengaan en op de banken

langs de muren onder de adembemende fresco's van Michelangelo plaatsnemen, moeten ze plechtig absolute discretie en geheimhouding over de stemprocedure en finale stemming beloven. Iedere kiesgerechtigde kardinaal krijgt een briefje waarop staat: 'Eligo in summum Pontificem...'. Vrij vertaald: 'Ik kies als volgende paus...'. Waarna iedere kardinaal de naam van zijn keuze invult, het papertje dubbel vouwt en naar voren komt op het kiesbriefje in een kelk vooraan te steken.

Bij het tellen van de stemmen wordt ieder briefje uit de kelk gehaald, de naam die erop staat luid voorgelezen en ook genoteerd op een apart blaadje. De stembriefjes worden met naald en draad aan elkaar gemaakt en uiteindelijk, samen met de andere notities, verbrand in de schouw van de kapel. Is er een nieuwe

paus verkozen, dan wordt het vuur zo gemanipuleerd dat er, letterlijk, witte rook uitkomt. Is er nog geen nieuwe paus, dan zal de rook zwart of grijs zijn. Zo weten de ongeduldige toeschouwers en de media buiten wanneer er een nieuwe paus is gekozen.

Er wordt zo lang gestemd tot een kandidaat een meerderheid behaalt. De pauselijke richtlijnen stellen dat er voor de eerste stemronden minstens een tweederde meerderheid plus een stem moet zijn, daarna volstaat een gewone meerderheid (de helft plus een). Vroeger moest een kandidaat sowieso een tweederde meerderheid plus een halen, maar het is Johannes Paulus II die die regel wat heeft versoepeld.

Dat kan, volgen waarnemers, grote gevolgen hebben. In het verleden was het vaak zo dat er twee grote en ongeveer gelijkwaardige machtsblokken tegenover elkaar stonden: de conservatieve zijde en de meer gematigde zijde. Elk hadden ze een eigen kandidaat, die ongeveer de helft van de stemmen haalde, maar nooit uitzicht kreeg op een tweederde meerderheid. Waardoor na verloop van tijd en ontelbare stemronden een derde 'compromisfiguur' naar voren werd geschoven, die wel makkelijk verkozen werd.

De kardinalen beginnen te stemmen tijdens de eerste dag van het conclaaf. Daarna zijn er vier stemronden per dag. Na drie dagen of twaalf

stemronden (3x4) is er een pauze van maximaal een dag. Daarna volgen nog eens zeven stemronden, gevolgd door een onderbreking. Dan nog eens zeven stemronden, gevolgd door een onderbreking, en ten slotte nog eens zeven stemronden. We komen zo aan 12 + 21 stemronden, wat een totaal van 33 stemronden geeft.

Wijziging stemsysteem kan grote gevolgen hebben op pausverkiezing, die ten vroegste twee weken na overlijden begint

Als er dan nog geen consensus is, is een gewone meerderheid voldoende. Het kan dus een tijd duren vooraleer er een nieuwe paus is. De kiesgerechtigde kardinalen mogen tijdens het conclaaf geen contact hebben met de buitenwereld, met medewerkers of familie: dus geen telefoon, gsm, krant, televisie of radio. Slapen doen ze wel niet langer in de Sixtijnse kapel, wel in het Domus Sanctae Marthae, een Vaticaanse hotel, vlak bij de historische kapel.

